

Zelji, ki je bila ponovno izražena, da bi leksikon navajal tudi literaturo o posameznih krajih, uredništvo razumljivo ni moglo povsem ustreči, vendar je pri nekaterih pomembnejših krajih le zapisana vsaj glavna literatura, v dveh primerih (pri Ljubljani in Novem mestu) pa hvalevredno tudi opozorilo, kje je treba iskati podrobnejšo bibliografijo.

Knjigi je priloženih 8 preglednih zemljevidov občin, ki so vestno delo prof. F. Planine in tehnika F. Otujca, ter že omenjeni načrt Ljubljane V. Kopača. Tu naj mi bo dovoljena pripomba, ki ni geografska, marveč bibliotekarska. Zdi se mi škoda, da zemljevidi niso uvezani v knjigo, temveč zloženi v malo trpežno mapo, iz katere se kaj lahko izgube ali poškodujejo. Zgodilo se bo tudi, da bo kdo prav porabni zemljevid svoje občine pribil na steno, kjer bo prej ali slej propadel, knjiga pa bo nepopolna. Dobro bi bilo tudi, da bi zemljevidi imeli napise še na hrbtni strani in da bi bili oštevilčeni. Tako bi lahko hitreje ugotovili, h kateri izmed bodočih štirih knjig leksikona spada zemljevid.

Knjiga je delo 59 avtorjev in opisuje 2025 naselij. Profesorju Romanu Savniku gre za delo, ki ga je opravil z urejevanjem in dokončnim oblikovanjem tega ogromnega gradiva, vse priznanje. Pohvala pa gre tudi vsem njegovim sodelavcem.

Valter Bohinec

Jugoslovanski simpozij o urbani geografiji. *Geographica Slovenica* 1. Izdal in založil Inštitut za geografijo Univerze v Ljubljani, Ljubljana 1971, 298 + (IV) strani.

Slovenska geografska strokovno-znanstvena publicistika je spet postala bogatejša za publikacijo *Geographica Slovenica*, ki jo bo občasno izdajal Inštitut za geografijo Univerze v Ljubljani. Po svojem osnovnem konceptu je ta publikacija, v razliko od drugih geografskih revij, dvojezična strokovna publikacija, kar je nedvomno izrednega pomena za razširjanje in prodiranje slovenske geografske misli in znanstvenih dosežkov naših geografskih raziskav v tuje strokovne kroge.

Prvi zvezek zbornika »*Geographica Slovenica*« prinaša celotno gradivo s prvega jugoslovanskega simpozija o urbani geografiji, ki je bil v jeseni 1970. leta v Ljubljani (poročilo o njem gl. v GV XLII, str. 155–156). Na tem mestu moramo pohvaliti prizadevnost organizatorja simpozija kakor tudi glavnega urednika zbornika prof. I. Vrišerja, da sta nam v tako izredno kratkem času, ko je minilo komaj leto dni od posvetovanja o urbani geografiji, že v tiskani obliki posredovala vseh 20 referatov, ki so bili na simpoziju podani in diskusijo, ki se je razvila ob njih.

Po vsebinski zajetosti problematike s področja urbane geografije so v zborniku objavljeni referati razdeljeni na pet razdelkov. V prvem poglavju nas I. Vrišer s prispevkom »Jugoslovanska urbana geografija u posleratnom periodu« seznanja z glavnimi smerni proučevanja naših mestnih naselij (regionalno-geografska, proučevanje funkcij in vplivnih območij mest, prebivalstvene in socialne problematike mest, morfološke strukture).

Drugi razdelek z naslovom »Urbanizacija in urbani sistemi« vsebuje štiri izredno zanimive referate. S. Žuljić objavlja referat »Pojava metropolskih regija i njihovo značenje za dalju urbanizaciju Jugoslavije«; K. Ruppert v članku »Der Urbanisierungsprozess aus der Sicht der Sozialgeographie« razmišlja o osnovnih funkcijah obstoja v procesu urbanizacije; med nje prišteva naslednje štiri kategorije: »življenje v skupnosti«, delo, stanovanje in rekreacija. V. Kokolet objavlja »Sistem centralnih krajev in spremembe politično-teritorialnih enot v SR Sloveniji«. Avtor je mnenja, da se hierarhija upravnih enot zelo dobro odraža tudi v hierarhiji centralnih krajev, in na osnovi tega skuša v SR Sloveniji spoznati dinamiko sistema centralnih krajev. Pisec ugotavlja, da je redukcija števila naših občin v letu 1952 bila izvedena v smislu »oskrbnega načela« (po W. Christallerju), medtem ko se pri naslednjem skrčenju števila občin (od leta 1955 do 1957) kaže, da je »oskrbno« načelo bilo

zamenjano z »upravnim.« K. Watanabe nas v zapisku »On Several Features and Problems of Urbanization in Japan« seznanja z nekaterimi vidiki nagle urbanizacije v deželi »vzhajajočega sonca.«

Tudi v tretjem delu zbornika z naslovom »Evolucija mestnih funkcij« so natisnjeni štirje referati, ki predstavljajo našo domačo problematiko. A. Veljkovič je prispeval zanimiv prikaz »Promene u mreži gradova. Koncept, metodi i rezultati proučavanja mreže gradova u SR Srbiji.«, M. Panov objavlja referat »Osnovni funkcionalni odnosi i teritorijalna razmeštenost gradova u sistemu komuna u SR Makedoniji.«, Q. Lleshi objavlja prispevek »Evoluiranje funkcija grada na primerima urbanih i urbaniziranih centara Kosova«, medtem ko I. Vrišer v prispevku »Društveno-ekonomske osnove slovenačkih gradova« razčlenjuje: a) pomen in vlogo mest v gospodarstvu SR Slovenije, b) družbeno-gospodarsko usmerjenost naših mest in c) delež mestoslužnega prebivalstva v slovenskih mestih.

Najobišnejše poglavje v knjigi je četrto, ki ima naslov »Diferenciacija mestnega območja«. Članek M. Paka »Socijalno-geografska diferenciacija u gradovima Slovenije« je izsek iz obširnejšega elaborata (Socialne deformacije v nekaterih predelih slovenskih mest oziroma Socialno-geografska transformacija in diferenciacija mestnih četrti, Inštitut za geografijo Univerze v Ljubljani, 1969 in 1970). Pisec je s proučitvijo tridesetih karakterističnih primerov v desetih slovenskih mestih (struktura stavb, prebivalstvena sestava v okviru gospodinjstev, mobilnost posameznih socialnih slojev itd.) orisal prostorsko razširjenost socialnih skupin v procesu. F. Schaffer objavlja članek »Die Stadt als Prozess. Folgerungen für ihre innere Gliederung.«, članek J. V. Čiriča »Utvrdjivanje stepena deformisanosti prostorne strukture naselja geografskim postupkom na primeru grupe gradova u južnoj i jugoistočnoj Srbiji« je zanimiv primer aplikativne vrednosti sodobne geografije. V. Heinemeyer in G. Van Engelsdorp v članku »Urban Core and Inner City« prikazujeta proces v strukturnih spremembah Amsterdama, medtem ko je K. Wolf prispeval članek »Funktionale Beziehungen in Verdichtungsräumen und ihre Auswirkung auf die städtische innere Differenzierung.«, A. Buljić objavlja prispevek »Gravitacijska područja Splita — njihova diferenciacija i neki aspekti utjecaja gravitacijskih područja na prevideni razvoj Splita«, medtem ko V. Mlakar v prispevku »Industrijske cone in razvoj mest« oriše najprej osnovna vodila, ki pogojujejo obseg in prostorsko razporeditev industrijskih con. V drugem delu prispevka pa so nakazani osnovni kriteriji za izbiro potencialnih industrijskih con v Sloveniji, katerih imamo zaenkrat na 8.380 ha v 21 zaokroženih območjih.

»Posebni problemi mest« so zajeti v petem delu knjige. J. Riđanovič je napisal prispevek »Geografske osnove vodoopskrbe gradova«, medtem ko M. Jeršič objavlja referat »Izletniška rekreacija mestnega prebivalstva in njeni prostorski učinki«. V zanimivem članku so nanizani glavni izsledki proučevanja izletniških tokov v štirih slovenskih mestih (Ljubljana, Maribor, Kranj in Murska Sobota) I. Buder objavlja članek »Karta i aerofotosnimak kao osnova za geografsko proučavanje gradova«, medtem ko A. Sindik s prispevkom »Primena fotogrametrije u proučavanju intenziteta gradskog saobraćaja« zaključuje peti razdelek knjige.

V sklepnem delu knjige so objavljene še »Zaključne besede« prof. S. Plešiča, kjer je strnjen povzetek glavnih rezultatov in prikazanih smeri v razvoju urbane geografije (kakor je bila predstavljena na simpoziju) kot tudi opozorilo, da so nekatera območja geografskega proučevanja mestnih področij še zapostavljena. Temu sledi kratek povzetek predlogov in sklepov prvega jugoslovanskega simpozija o urbani geografiji, ki jih je sestavila in predložila posebna, na zborovanju izbrana komisija.

Vsebinski pregled zbornika »Geographica Slovenica I« nam vsiljuje naslednja spoznanja. Čeprav je bila problematika urbane geografije prikazana s številnimi novimi, sodobnimi raziskovalnimi metodami, pa vendarle po vsem tem opazamo, da ta veja geografskega proučevanja pri nas še ni dovolj enakomerno razvita. Ne le, da se simpozija niso udeležili predstavniki

geografov iz Bosne in Hercegovine ter iz Črne gore, ampak tudi specifična problematika mest iz teh dveh republik naše države ni bila posebej prikazana. Nadaljna razčlenitev objavljenih prispevkov nam pokaže, da niti globalna niti specifična problematika naših mest ni prikazana tako, da bi mogli na osnovi tega spoznati vsaj glavna obeležja mest v Jugoslaviji. Prav tako se mi zdi vredno poudariti, da prispevki domačih geografov ne prinašajo novih teoretičnih izhodišč v proučevanju mest, medtem ko je vsebina večine referatov tujih gostov s takimi razmišljanji zelo pregledno prepletana.

Vsekakor pa je objava gradiva s simpozija o urbani geografiji nov prispevek in vzpodbuda k tovrstnim proučevanjem, ki bodo odkrivala nove preoblikovalne sile bodisi v fiziognomiji bodisi v funkcijski rasti naših urbaniziranih središč. Večina prispevkov v publikaciji je opremljena z nazornimi in preglednimi kartogrami in diagrami, ki jih je za tisk priredil kartograf. C. Vojvoda.

Milan Natek

Geografski zbornik XII. Slovenska akademija znanosti in umetnosti, razred za prirodoslovne in medicinske vede, Inštitut za geografijo, Ljubljana 1971. 318 strani. 15 kart in 3 tabele v prilogi. Uredil akademik Svetozar Illešič.

Dvanajsta knjiga GZ zajema štiri razprave. Obsežnejši prvi dve sta izrazito družbenogeografski, drugi dve pa imata več ali manj kompleksnejši, regionalni nzačaj. Zaradi pomanjkanja prostora saj o knjigi samo na kratko poročamo.

Na prvem mestu je 127 strani obsegajoča razprava Vladimirja K o k o l e t a »Centralni kraji v SR Sloveniji — problemi njihovega omrežja in njihovih gravitacijskih območij«, z 9 tabelami in 4 kartami in z angleškim izvlečkom na 20 straneh.

Študija, ki obravnava eno od standardnih prvin sodobnega regionalnega planiranja, temelji na rezultatih dveh raziskav, opravljenih pod avtorjevim vodstvom na Urbanističnem inštitutu SRS. Glavni cilj razprave je, da na konkretnih primerih iz Slovenije skuša dobiti teoretske osnove koncepta obravnavane tematike in metodološke prijeme raziskovanja ob istočasnem odpiranju novih vidikov in smeri nadaljnega raziskovanja.

Na osnovi rezultatov ankete je odprl avtor široko problematiko. Pri študiju omrežja urbanih in polurbanih centrov v odnosu do upravnih enot je vzel za primerjavo z razmerami na Slovenskem klasično Christallerjevo shemo sistema centralnih krajev. Podal in utemeljil je metodološka izhodišča za ugotavljanje in omejevanje gravitacijskih območij. Podrobneje so obravnavani faktorji, ki sodelujejo pri oblikovanju omrežja centralnih krajev, pri lokaciji centralnih dejavnosti različnih stopenj in opredeljevanju teritorialnega obsega gravitacijskih silnic. Obravnavana je tudi analiza razvojnih teženj s perspektive razvoja v dogledni prihodnosti. V predzadnjem delu študije je podrobneje analizirano omrežje centralnih krajev in gravitacijskih območij po posameznih vodilnih regionalnih centrih v Sloveniji, vključujoč problematiko, ki je pomembna za regionalno prostorsko planiranje, posebej še za načrtovanje razvoja posameznih centrov glede na njihove kvartarno-terciarne dejavnosti. Avtor razčleni in podrobneje obravnava vodilna gravitacijska žarišča v SR Sloveniji (Koper, Nova Gorica, Ljubljana, Kranj, Novo mesto, Celje, Maribor in Murska Sobota) in gravitacijska podžarišča (Postojna, Jesenice, Trbovlje, Brežice, Slovenj Gradec in Ptuj), posebej pa še podeželske centralne kraje, kjer dodaja štiri strani dolg spisek centralnih in subcentralnih vasi. Na zaključku razprave so načeta nekatera načelna vprašanja obravnavane tematike v zvezi z aplikacijo pri regionalnem planiranju, kjer opozarja avtor na čisto metodološka vprašanja v luči nekaterih tujih sodobnih tovrstnih študij oziroma v luči novih teoretskih spoznanj in empiričnih ugotovitev.

Razprava Vladimirja K l e m e n č i č a »Prostorska diferenciacija Slovenije po selitveni mobilnosti prebivalstva« obsega 85 strani (s 3. tabelami